

Prijegled

hrvatskih pedagoških časopisa
u god. 1908.

Rudolfo Franjin Magjer.

Ponatisnjeno iz

„Pedagoškega Letopisa“ „Slov. Šol. Matice“ zvezek VIII.

V Ljubljani 1908.

Natisnila „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Prijegled

Hrvatskih pedagoških časopisa

u god. 1908.

22
Kudova Berlin Maske

SVEUČILIŠTE
JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK

Broj inventara: 366 417
Signatura: 23.01

GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK

871311628

V Ljubljani 1908.

Nacionalna, Univerzitetna, v Ljubljani.

Prijegled hrvatskih pedagoških časopisa u god. 1908.

(*Rudolfo Franjin Magjer* — Valpovo, Slavonija.)

1. Uvod.

„Učiteljska stvar — stvar je opća; školski napredak — opći je napredak; pedagoška književnost — dio je opće književnosti. To je tako kod svakog obrazovanog naroda, pa tako je i kod nas“. Tako piše prof. J. J. Knežević u uvodu svojega sastavka prigodom tridesetgodišnjice „Hrvatskoga pedagoško-književnog Zbora“ u Zagrebu¹, koji je Hrvatima ono, što je braći Slovencima „Šolska Matica“ u Ljubljani. Kako je pako hrvatsko pučko učiteljstvo zaista „vazda spremno na djelu, da hrv. učit. radi“, a u istim prilikama kao i tamo prije sedam godina, ne će biti na odmet, ako i dalnje riječi Kneževićeve navedem, koje vrijede i danas, a ne promijene li se uskoro prilike u Hrvatskoj, vrijediti će još dugo, najpače za prosvjetitelje narodne, pionirski i vrijedni učiteljski stalež:

„Apstrahirajući negdanje političke neprilike, koje sprečavahu svaki kulturni napredak, pa i rad učiteljski, brezbrojne smetnje razne prirode dugo su kočile rad škole i učiteljstva u Hrvatskoj i Slavoniji. Svaki učiteljski stalež, pa i hrvatski, prate različiti kalamiteti, — lijepo reče neumrli Filipović: Svako je pripravan učiteljski stalež prije malo prignjesti, nego li podići; prije će mu se nešto oduzeti, no dodati . . . No ipak hrvatsko učiteljstvo amo za trideset (sada zapravo: četrdeset) godina džinovskim koracima ide naprijed, pokazujući životom i radom svojim uzor istrajnosti, požrtvovnosti

¹ „Nada“, Sarajevo, str. 295. od god. 1901.

i idealnog zanosa, što se rijetko u toj mjeri kod drugih staleža nalazi“. — —

Zauzimanjem neumrloga Ivana Filipovića osnovan je u Zagrebu „Hrv. pedagoško-književni Zbor“, a svrha mu bijaše, da širi intelektualno-moralnu prosvjetu medju učiteljstvom u prvom redu, a za tim u narodu samom, jer je učiteljski stalež u najbližem doticaju neposredno narodom, što je najzgodnija prilika za narodnu prosvjetu. Ne potraja dugo i od šake redovnih članova pomnožilo se čitavo mnoštvo agilnih, spremnih i idejalnih radenika, koji danas uzdižu i pedagošku književnost i narodnu obrazovanost.

Ogledalo pako savremene hrvatske pedagoške književnosti jesu dobro uređivani pedagoški časopisi. I dok je hrvatska lijepa književnost rascjepkana, puna i polemike i stoji pod uplivom raznih političkih stranaka, dotle pedagoški časopisi izlaze, čitaju se i slobodno razvijaju na ponos i diku hrvatskoga pučkoga učiteljstva. Ima dašto i tu iznimaka, bez čega ne ide, ali jedna lasta ne čini proljeća . . .

II. Časopisi.

1. Preteča „Hrv. pedagog.-književnog Zbora“ jeste prvi i najstariji naš pedagoški časopis „**Napredak**“ i s njim je u najužem savezu preporod i napredak pučkoga učiteljstva i školstva. Tadašnji učitelji zagrebačke uzorne škole (pučke škole uz učiteljsku školu) Ferdo Mlinarić, Ferdo Vuksanović, Vjenceslav Mařik i učitelj preparandije i kateketa Stjepan Novotny, videći kako bi bio potreban časopis, kojim bi se unaprijedili interesi pučkoga učiteljstva i hrvatske pučke prosvjete, pregnuše izdavati školski časopis „**Napredak**“, kojega prvi broj ugleda svjetlo 1. listopada 1859. Prvim urednikom „**Napretka**“ bijaše Stjepan Novotny. Pomenutim pokretačima „**Napretka**“ pridružiše se odmah kao suradnici Ivan Filipović, Mijat Stojanović, Ante Truhelka, Ivan Šah i drugi, a od to doba stajale hrv. pučko učiteljstvo čvrsto uz

„Napredak“, koji bijaše pravi budilac staleške svijesti, pokretač i nosilac naprednih ideja i vodj u različnim poduzetima hrv. pučkoga učiteljstva. God. 1867. zamijeni Novotnoga u uredničtvu Škender Fabković, učitelj učiteljske škole. Već god. 1866. postade „Napredak“ glasilom prvoga hrv. učit. društva „Učiteljske zadruge“, a god. 1873. postane vlasništvom „Hrv. ped.-književnoga Zbora“, koji ga kao svoje glasilo i danas izdaje. God. 1886. postane „Napredak“ ujedno glasilom godinu dana prije osnovanoga „Saveza hrvat. učit. društava“. Kad je „Napredak“ postao organom i vlasništvom „Hrv. ped.-knjiž. Zbora“, postade mu urednikom Ljudevit Modec, tadašnji učitelj, a poslije i ravnatelj zagrebačke učiteljske škole, i uredjivaše ga sve do god. 1895., kadno ga zamijeni Stjepan Basariček¹, prof. i glavni učitelj zagreb. učit. škole, koji ga i danas uredjuje“.²

¹ U novijem školstvu zauzima Stjepan Basariček jedno od najodličnijih mjesta — on je prvak hrv. pučkoga učiteljstva. Rodio se 27. travnja 1848. u Ivanič-gradu. Štampana djela njegova jesu: „Kratko iskustveno dušoslovlje“ (god. 1876.), „Nauka ob uzgoju“, Pedagogija I. dio, god. 1881. (sada već V. izdanje), „Opće obukoslovlje“, Pedagogija II. dio, god. 1885. (sada već V. izdanje), „Nauka o obuci“, Pedag. III. dio, god. 1885. (sada već III. izdanje), „Povijest pedagogije“, Pedag. IV. dio, god. 1881. (sada već II. izd.), „Kratka povijest pedagogije“, god. 1886., „Rukovodj za početnicu i bukvar“, god. 1892, „Rukovodj za zornu obuku“, god. 1899., „Čitanka za gradjanske škole“, „Početnica“ i. t. d. Kao veliki prijatelj mladeži uredjivao je „Knjižnicu za mladež“, a i sam pribrao i izdao god. 1888. „Narodne pripovijetke“, god. 1890., „Šaljive narodne pripovijetke“, „Tisuć i jedna noć“ i „Andersenove priče“. Neprocjeniv je njegov rad za „Učit. zadrugu“ kao predsjednik „Hrv. ped.-knjiž. Zbora“, za „Savez učit. društava“, „Učit. dom“, „Učit. konvikt“. Djela njegova prevedena su na bugarski jezik, a kod izradjivanja novih pedagog. djela služe se njegovima. Tako dr. Franjo Kos, izdavajući svoje slovensko „Vzgojoslovlje“ veli u predgovoru: „Omenim naj še, da mi je izmed drugih knjig, ktere sem rabil pri spisovanju, jako ugajalo Basaričkovo „Uzgojoslovlje“.

² Vidi članak: Josipa Kirina „Časopisi pedagoški“, štampan na str. 138—139. „Pedagogijske Enciklopedije“, što ju izdao „Hrv. pedagog. književni Zbor“ u Zagrebu god. 1895.—1906. Knjiga prva. (Abak — Muzeji.) U istom sastavku izložio je Kirin kronološkim redom sve „Napretkove“

Ove godine (od 1. siječnja 1908.) izašao je „Napredak“ u novoj opremi kao mjesečna naučno-pedagoška smotra (do tada je bio tjednik). List otvara svoje stupce svakom, koji želi u njemu saradivati; on ne zastupa više samo jednu struju, već prima radnje od sviju, jednom riječju: sve, što smjera na dobro i škole i učiteljstva.

Ovaj novi pokret na polju hrv. pedagoške književnosti pozdraviše radosno svi prijatelji napretka, a najpače hrv. pučko učiteljstvo. Spominjem iscrpivi članak S. Maričića pod naslovom „Napredak“, u dalmatinskom „Učiteljskom Glasu“ (br. 1. od 15. siječnja 1908.) i članak uredništva „Glasa Matice Hrvatske“ (br. 2. od 25. siječnja 1908)¹,

priloge. Tako je god. 1871. izlazio uz „Napredak“ poseban prilog „Vjesnik l. opće hrv. učit. skupštine. Od god. 1876.—1882. „Službeni dodatak“, u kojemu su autentično priopćivane naredbe kr. zemaljske vlade, što se tiču pučkoga školstva, te je tako taj „Dodatak“ sačinjavao suplemenat „zbirke zakona i naredba“. Od god. 1883.—1894. imao je „Napredak“ mjesečni prilog „Književna Smotra“, koju je uređivao Ivan Filipović, a pratio je stručnu (pedagošku) i ostalu književnost hrvatsku i srbsku, pa i književnost ostalih Slavena i drugih naroda; a od god. 1883.—1884. poseban mjesečni prilog „Risarski List“, koji je uređivao Djuro Kuten.

¹ Ne će biti na odmet, ako nekoliko rečenica iz te ocjene napomenem, e bi se vidio, kakov osobiti ugled uživa i „Napredak“ i hrvatsko pučko učiteljstvo. Za „Napredak“ se kaže: „Najstariji ovaj ped. časopis je kroz 48 god. svijesno i revno ispunjavao svoju zadaću: da širi medju učiteljstvom pedagošku nauku i da zastupa interese škole i učiteljstva“. O samom programu lista kaže: „List će, računajući s posebnim prilikama našega naroda, zastupati zahtjeve moderne pedagogije i tim nastojati, da u našem učiteljstvu nastavi ambiciju „Napretka“, da učiteljstvu našem podaje pobude i okrepe za neprekidno napredovanje. Daleki cilj toga napredovanja bit će slobodna škola i slobodno učiteljstvo. Slobodnu školu ipak ne će, i s pravom, da shvati samo kao hram nauke nego i kao mjesto uzgoja, kojemu je nauka samo sredstvo; ali hoće školu slobodnu od jednostrana utjecaja, školu, kojom će upravljati samo pozvani stručnjaci, a to je i pravo“. Razloživši potanje cijelu promjenu, nastavlja: „Ovako ‚Napredak‘ obnovljen nastupa nov period, a mi mu želimo, da mu rad ne bude ovjenčan manjim uspjehom nego onaj, što ga je kao čedno glasilo učiteljstva postigao u svakom pogledu“.

kojega uredjuje poznati hrv. filozovski pisac i sveučilišni docent dr. Albert Bazala.

„Napredak“ kao naučno-pedagoška smotra uređivan je u pet pojedinih odjela i to: teorijska pedagogija (S. Basariček), praktična pedag. (M. Pejnović), obzor po pedag. svijetu (D. Trstenjak), književna smotra (J. Škavić) i manji članci i bilješke (S. Basariček). I kao što je god „Napredak“ bio do sada, tako je i od sada bogata riznica i najsigurnije vrelo, odakle će kult. historik najviše i najsigurnije kao na izviru moći crpsti data, želi li prikazati razvoj hrvatske pedagoške književnosti. Moja to nakana nije, a i kad bi bila, ne bih se mogao ograničiti na dvadesetak samo stranica, već bi trebao napisati čitavu knjigu. I zato i ne ću zalaziti u detaljno prikazivanje. Dosta je, da i spomenem, da u ovogodišnjem „Napretku“ upravo imade na pretek preraznolikoga štiva, dobrog štiva, za što nam jamče imena autora kao: Davorin Trstenjak, Ljudevit Dvorniković, Milan Pejnović, Dr. Pajo R. Radosavljević, Josip Klobučar, Stjepan Basariček, Dr. Petar Tomić, Dr. J. Turić, Vladimir Tucaković, Stjepan Bauer, Ljudevit Krajačić, Risto Ognjanović i drugi.

Napominjem, da se osobitu pažnju uz ino posvećuje slavenskoj uopće pedagoškoj književnosti, a napose slovenskoj, koju je počeo prikazivati zanosni naš i odlični pedagog Davorin Trnski. Tako je dosele prikazao opširno slovenske učiteljske listove i knjige Dragutina Pribila: „Šola in dom s posebnim ozirom na roditeljske večere“, na koje sastavke navraćam osobitu pažnju braće Slovenaca.

Ovakovu laskavu pohvalu izrekao je po rad hrv. pučkoga učiteljstva odlični pedagoški pisac i prof. krakovske gimnazije Jan Magiera, prikazujući vrlo povoljno i simpatično u poljskom ped. časopisu „Szkola“ (We Lwowie, dnia 25. Kwietnia 1908. Rok LXI. Nr. 17.), gdje se pod naslovom „Ze świata chorwackiego“ osvrće na djela pisca ovih redaka: Antologiju hrvatske omladinske književnosti „U pjesmi i priči“ i „Prijegled savremene hrv. omladinske književnosti“ („Odbicie z „Ped. Letopisa“ slowieńskiej Macierzy szkolnej. Lublana 1907.“).

Kako se pako cijene članci odličnog suradnika i saurednika „Napretka“, D. Trstenjaka, vidi se najbolje po tom, što ih, kako sam „Napredak“ u II. sveski javlja, rado prevode i priopćuje, naročito u slovenskim i češkim pedagoškim listovima. I nedavno je češki ped. list „Komenský“ u više brojeva donio Trstenjakov članak: „Učitelj — umjetnik“ iz njegova djela „Zreo učitelj“ u prijevodu Ad. Schustera s natpisom: „Učitel — umělec“. U trećem pak broju „Učiteljskoga Tovariša“ od 17./II. 1908. izišav je u slovenskom prijevodu, s natpisom „Solnce in življenje“, Trstenjakov članak, što je s natpisom „Sunce i život“ izišao u 1. svesci ovogod. „Napretka“. — Ad. Schuster javlja u spomenutom češkom listu, da je preveo oba najnovija djela Trstenjakova: „Prirodni uzgajatelji“ i „Zreo učitelj“, i da će češki prijevod tih djela biti doskoro štampan.¹

¹ Zanosni ovaj pisac diže naš duh u carstvo idejala. Kratkoća i gipkost sloga uz dobro osnovana gradju podaju Trstenjakovim djelima jasnoću i jezgrovitost u raspravljanju, a osim toga se odlikuju njegovi književni proizvodi krasnim jezikom i biranim narodnim rečenicama, osvećenje i domoljubni žar, koji zagrijava pisca, prelazi kod Trstenjaka neprisiljenim načinom i na čitatelja i tako pisac vrši veoma uspješno kao književnik svoju uzgojnu zadaću. — Rodio se 8. studenoga god. 1848. na Krčevinama, u slavjenom i opjevanom „Štajerskom raju“, nedaleko rodne kuće slavnoga Stanka Vraza. Živi sada kao umirovljeni kr. školski nadzornik u Kostajnici. Ove se godine navršuje ravno trideset i pet godina, što književno radi. Mnogo se bavio prirodnim naukama, zato mu i bijaše prva književna radnja god. 1873. „Zdravoslavlje“. Za mladež je napisao god. 1880.: „Dobra kućanica“, koja je doživjela već četiri izdanja, a prevedena i na bugarski jezik. God. 1882. „Savka i Stanko“ (izdao „Zbor“), god. 1891. „Dobri kućanik“, god. 1895. „Ljubičice“ (izdao „Zbor“), god. 1899. „Slike iz Švicarske“, god. 1900. „Slaveni“. Kao pedagoški pisac piše i nema broja našega „Napretka“, a da ne objelodani u svakom je više članaka. Radnje te vrsti jesu: god. 1887. „Rane i meleim“ (izdala „Matica Hrvatska“), god. 1891. „Mladi učitelj“ (izdao „Zbor“), god. 1897. „Život i rad Ivana Filipovića“ (izdao „Zbor“), god. 1905. „Druženje učitelja sa školskom mladeži“ (izdao „Zbor“), g. 1907. „Zreo učitelj“ i „Prirodni uzgajatelji“. Osim ovih djela izdao je još god. 1880. „Putne uspomene“, god. 1883. „Školski vrt u selu“, a društvo sv. Jeronima izdalo njegove „Ptice“ u četiri sveska.

Kada sam već kod „Napretka“¹, onda ću spomenuti odmah i nekoliko riječi o njegovom prilogu, kojega njegovi pretplatnici dobivaju besplatno, a izlazi pod naslovom „Hrvatski Učiteljski Dom“ pod uredništvom Stjepana Šmida. I kao što je svrha „Napretku“ obradivati pitanja, koja zasijecaju u pedagogiju i pomoćne joj nauke, tako je „Hrv. U. D.“ raspravljati o pitanjima, koja se tiču „moralnih i materijalnih interesa škole i učiteljstva kao i učiteljskih društava.“ Primijetiti mi je, da su birani uvodni članci (Oskar Dürer: „Učitelj i politika“, Stjepan Bauer: „Općinski školski odbori“

¹ Treba napose istaknuti jednoga od rijetkih „Napretkovih“ i suradnika i njegova dobrotvora u pravom smislu, kojemu sadanji obnovljeni i sadržajem i oblikom „Napredak“ ima mnogo da zahvali. Mislim tu Antuna Cuvaja, čiji je put, kako to zgodno kaže u „Domaćemu Ognjištu“ M. P. (Milka Pogačićeva), već u godištima od god. 1875.—1887. oštro ubilježen: „Učitelj i nadzornik Cuvaj urezao je duboku brazdu, kud je stupao, a duboka će brazda ostati i za književnika Cuvaja. Književan je njegov rad ozbiljan i pozitivan . . . Napisao je množinu članaka sve u prilog školstva i učiteljstva, ne naduveno — tobože učeno, nego jasno — mogli bi reći zdravo i ti su članci podobni, bistriti i predobivati za onu stvar, za koju piše. Njegove školske i priručne knjige plod su zdravog, praktičnog mišljenja i iskustva, a vode k onom cilju, koga Cuvaj žalibože tek u budućnosti vidi: škola nije za školu, nego za život! Ali što je mogao učiniti, da taj cilj uskori, to je zaisto učinio.“ (Str. 197—198.) — Ja ću braći Slovencima svakako uz ine pitanje drugom kojom zgodom prikazati rad ovoga pregaoca na prosvjetnom polju, najpače: pučke nastave, a za sada samo u glavnom spomenuti vidjevnija njegova djela. Cuvaj već dulje vremena uz ino izradjuje i zakon, kojim se ima pomoći učitelju, njegovim duhom naprednim odišu i nove naučne osnove, koje su u Hrvatskoj i Slavoniji u kreposti. Osim izvrsnih računica, koje je izradio za niže i više pučke škole, opetovnice i šegrtske škole, napisao je „Rukovodj“ za računice i čitanke; taj je „Rukovodj“ k računicama preveo na bugarski jezik profesor Ikonov. Pribrao je ogromno građivo: ustanove i naredbe u knjigu: „Školski zakon, provedene naredbe i načelne rješidbe“. Uz ino njegova je namisao, da se svedu manji školski listići u jedan duševni reservoir, čime je „Napredak“ u velike ojačao, pogotovo, kad je preporučan svima školama, da se drži. Njegova je zamisao, da zemaljska vlada izdaje u svojoj nakladi školske pisanke. Već prve godine iznašao je dobitak u školske i učiteljske svrhe oko 150.000 K za osnutak

na polju književnosti, umjetnosti, glazbe, pučke prosvjete, sabiranju prirodnina i drugih, i to do u sitnice osobitom točnošću objavljuje, e bi što više prionulo pučko učiteljstvo, pa da poradi na svakoj grani napretka po boljak svojega naroda i mladeži.

Da je pako Koščevićevo nastojanje donijelo i razumijevanje i dosta istomišljenika, kazuje nam lijep broj suradnika „Preporodovih“ kao i sadržaj samoga lista. Navraćam pažnju na osobite članke: „Eksperimentalna pedagogija u Njemačkoj“ (Mirko Šiler), „Talijansko školstvo“ (Stijepo Kastropeli), „Dječiji instinkti in naučene reakcije“ (Dr. Paja R. Radosavljević), „Kako djeca rišu“ (Vjekoslav Koščević), i članak: „Zakon o plaćanju učiteljstva i školskih nadzornika osnovnih škola u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji“, kojega su izradili učitelji pristaše Starčevićeve stranke prava i predali vodstvu stranke, da ga iznese u saboru kao prijedlog.

4. U čisto katoličkom duhu izlazi jedini te ruke u nas naučno-pedagoški časopis „**Kršćanska Škola**“, gdje se ističu (osobito u prošlim godištim) pedagoško-higijenski članci Dr. Jurja Cenkića.¹

5. Hrvatski učitelji u Dalmaciji kupe se oko „**Učiteljskoga Glasa**“, kojega uredjuje hrvatski pjesnik Dinko Sirovica.² U novije doba mnogo je poradio oko organizacije

¹ Dr. Juraj Cenkić, župnik kalnički, rodio se dne 6. ožujka 1874. god. u Zagrebu. Pučku školu i gimnazije svršio je u rodnom si mjestu, a teologije koje u Zagrebu, koje u Budimpešti. Zaredjen bi u svećenike god. 1897. Kapelanovao je u svemu tri godine i pol, i to u sv. Petru, Čvrstecu te Velikoj Gorici. Bivši imenovan vjeroučiteljem više pučke škole u Križevcima naredi doktorat god. 1901. na zagrebačkom sveučilištu. — Kao kateketa bavio se u velike pedagoškom higijenom. Napisao je niz higijenskih djela i pedagoško-higijenskih članaka. — Kraj svega toga uredjuje Knjižicu za pedagošku higijenu i patologiju. — Dr. Cenkić radi takodjer i na teološkom polju.

² Dinko Sirovica boravi kao umirovljeni učitelj gradjanske škole u Šibeniku, rodio se u istome mjestu dne 8. prosinca 1872. Početne nauke izvršio je u svom rodnom gradu. Svršivši učiteljski preparandij u Arbanasima kod Zadra, bude imenovan učiteljem u Rogoznici šibenskoj, zatim

učiteljske, oko ustanovljivanja učiteljskih društava te što čvršćeg pristajanja uz „Savez dalmatinskih učitelja“. Osobito su lijepi u njemu članci poletno napisani od Vicka Dorbića, na koje navraćaju pažnju i drugi listovi, zatim Tome Kosovića, P. Dabinovića, V. Belamarića, S. Maričića. U „Vjesniku“ prati rad hrvatskih, slovenskih (osobito „Matice Šolske“ i „Učiteljskega Tovariša“), srpskih i drugih časopisa.

6. Od 15. januara 1908. počeo je izlaziti još jedan pedagoški časopis u Dalmaciji „**Novo Vrijeme**“, koji se štampa latinicom i ćirilicom. List sam kaže, što mu je zadatak: „U prvom redu hoćemo, da počnemo prvi među dalmatinskim učiteljstvom, ne samo riječi, već i djelom te poradimo oko što čvršće veze i zajednice našeg narodnog imena srpskoga i hrvatskoga . . . Kanoti prosvjetni i napredni ljudi, prihvaćamo demokratskih ideja, u kojima isčezava osjećaj nesnošljivosti, a ruši sredovječna zgrada, koja priječi slobodan razvitak svakom radu“ . . . List uređuje Danilo Petranović. Cjepkanje ovo je na užtrb po učiteljstvo samo u Dalmaciji, koje je još do nedavno bilo sve na okupu oko „Učiteljskoga Glasa“. „Novo Vrijeme“ donša radnje n. pr. od slijedećih saradnika: Stjepana Roce, Dan. Petranovića, Djure Marića, Adolfa Makalea, Mirka Ležaića.

7. I malena Istra imade svoj hrvatski pedagoško-književni mjesečnik za školstvo, književnost i prosvjetu pod naslovom:

u Zloselima; učiteljevo je poslie u Proložcu, kod Imotskoga, pa u Opuzenu (Neretva). Odatle ga školska vlast pozove kao učitelja na gradjansku školu u Šibeniku. Već kao preparandist u 16. svojoj godini počeo je pjevati. God. 1895. izdade prvu zbirku svojih pjesama: „S dalmatinskih žala“. Već se u toj zbirci nalaze pjesme, koje su zadivile i našeg Tresića. Početkom god. 1901 izdade Sirovica drugu zbirku pjesama: „Nove pjesme“. Nakon toga izpjevao je više pjesama. Napisao je dosta i u prozi. Žarki rodoljub, koji je radi svog čistog patriotizma mnogu gorku okušao, svjestan i radišan učitelj i uzgojitelj. Još ćemo spomenuti, da Sirovica posjeduje vrlo znamenitu i bogatu zbirku narodnih poslovice i fraza, koje je on marno kupio u narodu, kad je učiteljevo u imotskoj i neretljanskoj krajini. (Po koledaru „Bog i Hrvati“).

„**Narodna Prosvjeta**“. Uredjuje ju pjesnik hrvatski Ernest Jelušić. Uza sve to, što se tamošnje učiteljstvo ima boriti protiv „Leginom“ potalijančavanju hrvatske madeži — list je vrlo lijepo redigovan i upravo vrvi od poleta i radinosti uz saradništvo: Aleksandra Kešuca, prof. Nikole Žica, Davorina Trstenjaka, Gj. M. Race i A. Pejića, Nadana Zorina, Ernesta Jelušića, V. Nazora, Crvenka Bijeloplavića (pseudonim), Graničara, D. Baletića, F. Pileka, L. Tomašića, R. b. Maldinija, Ivana Mahulje, J. A. Kraljića, A. Rajčića i mnogih drugih.

8. Zlata vrijedan i rijedak list ne samo za hrvatsko i srpsko učiteljstvo u Bosni, već za sve Jugoslavene jeste stručni list „**Školski Vjesnik**“, kojega izdaje zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu, a koji je namijenjen uz srednje i strukovne škole i za pučko učiteljstvo.

I tkogod se želi upoznati kulturnim napretkom u tima zemljama, najpače, što se tiče nauka uopće, pedagoške, lijepe ili omladinske hrvatske i srpske književnosti — naći će iscrpivo i točno priopćeno u „Školskom Vjesniku“, koji je po svojoj neprocjenivoj vrijednosti — drugi „Napredak“, kojega je u mnogočem i prestigao. Uredjuje ga odlični pedagog i pisac Ljuboje Dlušuš¹ uz saradništvo slijedećih radenika: Dr. P. Radosavljevića, prof. dr. Jurja Majcena, Ivana Klarića, Milana Bešlića, dr. Joze Dujmušića, Davorina Trstenjaka, Lj. Dvornikovića,² Josipa Milakovića,³ R. b. Maldinija, prof. Nikole Simića, Mateja Žagrovića, Nikole Sambraila, Riste Vulića, Mije Žuljića, Mirka Jurkića i mnogih drugih.

¹ Dlušuš Ljuboje, savjetnik bosanske vlade, vitez reda Franje Josipa I., franceske republ. počasne legije oficir, r. 3. travnja g. 1850. u Šaptinovcima, kotara našičkoga, u Slavoniji. Napisao više pedagoških rasprava u stručnom listu „Napretku“ i brošuru „Narodni odgoj u pučkoj školi“. U „Školskom Vjesniku“ objelodanio je više ovećih radnja. Glavne su mu: „Filozofija u drevnih Helena“ i „Študije i dojmovi sa svjetske izložbe i nastavnoga kongresa“ u Parizu god. 1900. — najveće njegovo djelo. — U nakladi Hrvatskoga pedagoškoga književnoga Zbora štampalo se njegovo djelo „Uzgoj u drevnih Helena“. — Objelodanio je po raznim listovima liričkih pjesama, najviše u „Nadi“ pod pseudonimom Uvelak. —

9. Uz „Školski Vjesnik“ lijepu misiju vrši među boscanskim navlastito pučkim učiteljstvom mostarska „**Učiteljska Zora**“, koju je pokrenuo pokojni Ante Jukić (Veljko Obradov), a sada uredjuje poznati hrvatski pjesnik Stjepko Ilijić. Šteta što list radi tamošnjih neprilika ne izlazi redovito.

Sudjelovao je kao glavni faktor i dugo vremena kao jedini nadzorni organ i školski referent kod zemaljske vlade. Izradio je čitanke i zemljopisne učevne knjige za narodne osnovne škole u Bosni i Hercegovini.

² Dvorniković Ljudevit, rođen g. 1861. u Zagrebu, je prof. učit. škole u Sarajevu. Napisao literarne, psihološko-pedagoške i kritične studije u „Vijencu“, „Škol. Vjesniku“, „Napretku“, „Nadi“, „Savremeniku“ i „Beharu“. G. 1906. skupio je svoje radove u jednu knjigu pod naslovom „Essayi iz oblasti estetike i pedagogije“, g. 1907. knjigu „Temelji psihologije“ (izdao „Zbor“).

³ Milaković Josip, rođen 1861. u Samoboru u Hrvatskoj, učitelj u učiteljskoj školi u Sarajevu. Saradjivao je u beletrističkim, pedagoškim i u omladinskim listoma, kao i u almanaku „Hrvatskoj“. Za mladež napisao je ove knjige: g. 1883. „Božićnice“ (pjesme), 1885. „Mali sviet“ (pjesme), „Mali hrvatski deklamator“ i „Domaće životinje“ (pjesme uz Leutemannove slike), g. 1887. „Prve ljubice“ (pjesme i priče), onda „Sreća mladosti“ i „Proljetno cvijeće“ (pjesme), a 1896. izda Hrv. pedagog. knjiž. Zbor prvu svesku njegovih izabranih pjesama za mladež, pod naslovom „Prve laste“. Dalje napisa ove zbirke lirskih pjesama: g. 1883. „Hrvaćanke“, 1891. „Iz uvela lišća“, 1892. „U zatišju“, 1897. „Vjetar i talasi“ i 1900. „Staze i putevi“. God. 1896. izda kulturno povjesnu študiju „Majka u našoj narodnoj pjesmi“, a 1898. „Biografske bilješke“. Napose štampao je još ove studije: „Majka u narodnim poslovicama“ (1904.), „Zmaj Jovan Jovanović“ (1905.), „Marko Kraljević i Gjergjelez Alija“ (1906.) i „Dr. Ernest Muka“, prilog poznavanju novije lužičko-srpske književnosti (1907.). G. 1902. izda prvu, a 1905. drugu knjigu velike antologije hrvatskoga i srpskog narodnog i umjetnog pjesništva pod naslovom „Naša pjesma“. G. 1906. uredi „Spomenicu fra Grge Martića“. Pored toga napisa u raznim našim listovima niz literarnih prikaza o češkoj, slovačkoj, lužičko-srpskoj, poljačkoj, rusinskoj i hrvatskoj književnosti, a na hrvatski preveđe čislo pjesama ponajboljih čeških, slovačkih i lužičko-srpskih pjesnika. O hrvatskoj literarnoj produkciji piše mnogo u „Slovanský Přehled“. Posljednje su mu knjige: „Hrvatska pjesma“, što je izda za g. 1908. naše Jeronimsko društvo i „Majčina dušica“, zbirka pjesmica za hrvatsku mladež. (Po koledaru „Strossmayer“ za god. 1908.).

III. Zaključak.

Kako mi je bilo u prvom redu stalo, da prikažem prijegledno i ukratko hrvatske pedagoške časopise, namijenjene pučkome učiteljstvu, nijesam se mogao osvrnuti na pr. na inače vrlo lijepi časopis „**Nastavni Vjesnik**“ (Zagreb), koji je namijenjen srednjoškolskom učiteljstvu, pa „**Roditeljski List**“, koji je u neku ruku i pedagoški list.

Pripomniti mi je, da sam, kolikogod sam mogao, nastojao spomenuti najmarkantnije radenike na polju pedagoške hrvatske literature, koji se grupiraju oko pojedinih pedagoških časopisa. Gdje je bilo od potrebe, naveo sam ukratko i djela i životopis.

Neka se hrvatski pedagoški časopisi i čitaju i šire, ali ne samo medju „školskim“, već i „širim svijetom“ i tako zainteresuje za rad pučkoga učiteljstva i taj rad podupre i moralno i materijalno!

* * *

Bibliografski prijegled.

„**Kršćanska škola.**“ Pedagogijsko-naučni list. God. XI. Izlazi mjesečno (osmina, str. 16) u Zagrebu. Cijena 4 K na godinu. Uredjuje Matija Seigerschmied.

„**Napredak.**“ Naučno-pedagoška smotra. Izdaje „Pedagogijsko-književni Zbor“ u Zagrebu. Tečaj XLIX. Izlazi u mjesečnim sveskama (osmina, str. 48), izuzevši srpanj i kolovoz. Cijena 10 K na godinu. Glavni urednik Stjepan Basariček (Zagreb) za teorijsku pedagogiju i manje članke i bilješke. Saurednici: Milan Pejnović (Osijek) za praktičnu pedagogiju, Davorin Trstenjak (Kostajnica) za obzor po pedagoškom svijetu i Josip Škarić (Hreljin) za književnu smotru.

„**Narodna Prosvjeta.**“ Mjesečnik za školstvo, književnost i prosvjetu. Glasilo istoimenog društva. God. III. Izlazi u Pulji (Istra) svakog mjeseca (velika osmina, str. 16). Cijena 5 K na godinu. Uredjuje Ernest Jelušić.

„**Novo Vrijeme.**“ List za učitelje i prijatelje narodne prosvjete. God. I. Izlazi (velika osmina, str. 8) 15. i zadnjeg dana svakog mjeseca u

Šibeniku (Dalmacija). Cijena 6 K na godinu. Izdavatelj i urednik: Danilo Petranović.

„**Preporod.**“ Pedagoška smotra za roditelje, učitelje i sve prijatelje mladeži. God. IV. Izlazi (osmina, str. 16) mjesečno jedanput u Zagrebu (Kačićeva ulica 18). Cijena 4 K na godinu. Izdaje i uredjuje Vjekoslav Košćević.

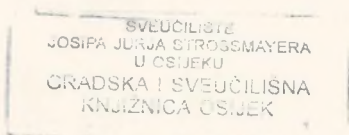
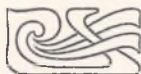
„**Škola.**“ List za učitelje i prijatelje škole. Tečaj XIX. Izlazi (velika osmina, str. 16) jedanput na mjesec u Zagrebu (Trenkova ulica broj 7, I. kat). Cijena 4 K na godinu. Izdaje i uredjuje Stjepan Širola.

„**Školski Vjesnik.**“ Stručni list zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu. God. XV. Izlazi svakoga mjeseca u Sarajevu (Bosna) u posebnim sveskama (velika osmina) od 4—5 štampanih araka (64—80 str.). Cijena 4 K na godinu. Uredjuje Ljuboje Dlustuš.

„**Hrvatski Učiteljski Dom.**“ Glasilo „Hrvatskoga pedagoško-književnoga Zbora“, „Saveza hrv. učit. društava“ i „Hrv. učit. štedno-predujamne zadruge“. God. I. Izlazi (folio format, str. 8—12) kroz cijelu godinu svakoga 5. i 20. u mjesecu u Zagrebu. Posebna pretplata zanj se ne prima, nego ga pretplatnici „Napretka“ dobivaju besplatno. Uredjuje Stjepan Šmid.

„**Učiteljski Glas.**“ Glasilo „Saveza dalmatinskih učitelja“. Tečaj X. Izlazi (folio format, str. 8—12) na 15. svakoga mjeseca u Šibeniku (Dalmacija). Cijena 4 K na godinu. Uredjuje Dinko Sirovica.

„**Učiteljska Zora.**“ Glasilo učiteljskoga društva okružja mostarskoga. Izlazi mjesečno (velika osmina, str. 16) u Mostaru (Hercegovina). Cijena godišnje 4 K. Uredjuje Stjepko Ilijić.

PAM

19

37.01

MAG

P